

PSALMEN

dr. Jochem Douma

PSALMEN

Commentaar op Psalm 1-41

Brevier

© 2013 Brevier uitgeverij
www.brevieruitgeverij.nl

Omslagontwerp: Brainstorm
Opmaak binnenwerk: Stampwerk

ISBN 978-94-91583-25-4
NUR 702

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Woord Vooraf	7
Psalm 1	11
Psalm 2	19
Psalm 3	26
Psalm 4	33
Psalm 5	40
Psalm 6	47
Psalm 7	53
Psalm 8	60
Psalm 9 en 10	68
Psalm 11	77
Psalm 12	83
Psalm 13	89
Psalm 14	95
Psalm 15	102
Psalm 16	109
Psalm 17	118
Psalm 18	125
Psalm 19	136
Psalm 20	145
Psalm 21	153
Psalm 22	160
Psalm 23	172
Psalm 24	180
Psalm 25	191
Psalm 26	199
Psalm 27	207
Psalm 28	216
Psalm 29	225
Psalm 30	235
Psalm 31	242
Psalm 32	251
Psalm 33	259
Psalm 34	268
Psalm 35	278
Psalm 36	287
Psalm 37	295
Psalm 38	304

Psalm 39	311
Psalm 40	319
Psalm 41	329
Typering van Psalmen 1-41	339
Algemene Thema's die in Psalmen 1-41 aangesneden worden.....	340
Geciteerde literatuur	341
Zakelijk register	343
Gebruikte afkortingen.....	348

WOORD VOORAF

Toen ik op een website begon met het uitleggen van de Psalmen, stond mij het uitgeven ervan in boekvorm nog niet voor ogen. Nu ik er een eind mee gevorderd ben en positieve reacties mij stimuleren om mijn bevindingen – gecontroleerd en op veel punten verbeterd – in druk uit te geven, publiceer ik 41 psalmen, die in de Bijbel ons als een afgerond eerste boek overgeleverd zijn.

Ik bespreek elke psalm overeenkomstig eenzelfde patroon. Daarbij geef ik achtereenvolgens aandacht aan de volgende onderdelen:

1. Uitleg van de tekst
2. Behandeling van een algemeen thema
3. De weg van het Oude naar het Nieuwe Testament
4. Betekenis van de tekst voor vandaag
5. Verantwoording.

1. Uitleg van de tekst. We letten eerst op de tekst, die ik zoveel mogelijk vers voor vers bekijk en beschrijf. Het was mij een vreugde veel uitleggers te kunnen raadplegen, vanaf de rabbijnen uit de middeleeuwen, via de reformatoren tot aan recente commentaren toe. Ik kreeg bij het gebruiken van deze commentaren groot respect voor de waarde van al die oude en nieuwe commentaren. Zij leerden mij een psalm beter te begrijpen, ook al zijn deze commentaren eeuwen geleden geschreven. Iedere kenner weet dat men vandaag bv. de uitleggingen van Rashi, Calvijn en Franz Delitzsch nog met vrucht kan gebruiken.

Sommigen denken dat het lezen van commentaren ons alleen maar in verwarring brengt. Maar het tegendeel is mijn ervaring. Natuurlijk zijn er onderling verschillen in zienswijze. Iedereen die exegetiseert, moet soms uit een serie mogelijkheden kiezen. Toch kun je daarom met een psalm niet alle kanten op. Verschil in uitleg van *details* betekent niet dat de commentaren het over de hoofdlijnen van een psalm doorgaans oneens zijn. De psalmen zijn eerder van graniet – weerbarstig genoeg om niet elke uitleg mogelijk te maken – dan van klei, dat je kunt kneden zoals je wilt!

Wat we *wel* nodig hebben, is een bepaalde visie op de Bijbel, die samenhangt met onze geloofsovertuiging. Zo trek ik mij weinig aan van betogen in commentaren die een psalm zó in stukjes snijden, dat er van zijn eenheid niet veel overblijft. Ik ontken niet dat een psalm in latere tijd kan zijn aangevuld en dat het eindresultaat, zoals wij dat voor ons hebben, niet hoeft samen te vallen met de begintekst. Maar ik hecht weinig

waarde aan het fileren van een tekst, zoals men een vis van bot en graat kan ontdoen. We hebben met leesbare teksten te maken, waarvan wij mogen geloven dat ze ons van God gegeven zijn, met een duidelijke boodschap.

2. Behandeling van een algemeen thema. In het tweede onderdeel van mijn behandeling snijd ik een 'algemeen thema' aan. Dat thema vloeit meestal voort uit een onderdeel van de psalm. Maar het zou ook bij meerdere psalmen aan de orde kunnen komen. Neem bv. de aanduiding: 'Een psalm van David', die in het eerste boek (3-41) heel vaak voorkomt. Is 'David' dan altijd de koning zoals wij die kennen uit de boeken Samuël en Koningen? Of kan de auteur ook een andere geweest zijn, zodat de aanduiding 'van David' betekent 'uit de bundel van David'? Niet elke psalm hoeft dan door hem gedicht te zijn. Kan de historische David gezegd hebben dat hij zich 'buigt naar uw heilige tempel' (Ps. 5,8; vgl. 26,8; 27,4; 65,5 etc.), terwijl die tempel pas na zijn dood gebouwd werd? Ook houd ik de mogelijkheid open dat David vaak de dichter is zonder dat de ik-figuur in de psalm zelf David moet zijn. Een dichter hoeft het niet altijd over zichzelf te hebben!

Tal van thema's kunnen in Psalmen aan de orde worden gesteld. Het is nuttig klaagpsalmen van lof- en dankpsalmen te onderscheiden. Nog andere soorten psalmen vragen onze aandacht. Denk aan de koningspsalmen, zoals Ps. 2; 18; 20 e.a. Waarom komen er alfabetische psalmen voor? Zo heb ik voor deze eerste bundel Psalmen gemakkelijk voor elke psalm een 'algemeen thema' kunnen vinden.

3. De weg van het Oude naar het Nieuwe Testament. Voor een theoloog die met de eenheid tussen het Oude en het Nieuwe Testament ernst maakt, ligt het voor de hand dat hij in het derde onderdeel probeert te verduidelijken wat elke psalm betekent als we er nieuwtestamenteel licht op laten vallen. M.i. mogen we dat bij elke psalm overwegen. Daarbij komt dan vooral aan de orde in welk opzicht het Nieuwe Testament het verstaan van de betreffende psalm *verdiept*. Daarbij moeten we de oudtestamenteel psalm zelf nog niet laten zeggen wat ons pas later in Gods openbaring door Jezus Christus duidelijk is geworden. Anders zouden we niet van verdieping van de psalm kunnen spreken.

4. Betekenis van de psalm voor vandaag. De betekenis van een psalm voor vandaag komt in veel commentaren niet of nauwelijks aan de orde. Een wetenschappelijke commentaar schakelt niet gemakkelijk over van 'zij toen' naar 'wij nu'! Zulke overgangen krijgen gauw de naam dat de schrijver van een commentaar overstapt van 'wetenschappelijk' naar 'stichtelijk'. Calvijn en de andere reformatoren hadden daar geen

moeite mee. Gelukkig kan dat ook van veel jongere verklaringen gezegd worden. De theoloog dient de kerk. Hij blijft theoloog als hij met zijn wetenschappelijk verantwoorde kennis de gemeente helpt, door de boodschap (ook) van de Psalmen duidelijk te maken in haar betekenis voor vandaag. Wij kunnen leren van wat anderen over een psalm voor hun eigen tijd hebben gezegd. We herkennen er veel in dat ook voor onze tijd geldt.

De bestudering van de Psalmen heeft mij niet alleen vreugde bezorgd als ik voor elke psalm met de hierboven genoemde onderdelen 1,2 en 3 bezig was, maar ook als ik nadacht over de betekenis van de psalm voor vandaag. Het resultaat van dit vierde onderdeel heb ik ook persoonlijk benut voor het maken van preken over heel wat psalmen.

5. *Verantwoording*. In het laatste onderdeel leg ik verantwoording af van het kiezen voor of ook tegen een bepaalde uitleg. Schrijven voor een breder publiek dan voor theologen alleen is niet synoniem met 'wetenschappelijk niet verantwoord'. Ik wilde mijn exegetische op een aantal punten verantwoorden. Ik wil ook graag meedelen aan wie ik voor allerlei onderdelen van mijn uitleg dank verschuldigd ben.

Het is mijn wens mensen te bereiken die zich willen inspannen om het boek Psalmen te begrijpen. Zonder die wil komt niemand ver, geschoold of niet geschoold. Dat velen daarom van onderdeel '5. Verantwoording' geen kennis zullen nemen, omdat ze geen letter Hebreeuws kunnen lezen, vind ik begrijpelijk en prima. Ik heb als theoloog vrijwel altijd voor een zo breed mogelijk publiek willen schrijven. En daarbij denk ik bij dit boek aan hen, die voor hun kennis van de Psalmen vooral zijn aangekomen op de Statenvertaling (SV), al of niet in Herziene vorm (HSV), op de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV), of op de wat oudere vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap (NBG).

Het onderdeel 5 wordt afgedrukt in kleinere letter. Ik gebruik voor het weergeven van de Hebreeuwse woorden een vereenvoudigd transcriptiesysteem, zodat ieder die de Hebreeuwse tekst kent, mij begrijpt. Mijn collega emeritus-hoogleraar J.P. Lettinga, bekend vanwege zijn *Grammatica van het Bijbels Hebreeuws*, heeft mij dit systeem aanbevolen en mijn toepassing ervan gecontroleerd. Ik dank hem daarvoor zeer!

Mijn lezers wens ik toe dat zij evenals ik vreugde zullen beleven aan de bestudering van de Psalmen. Zij zullen merken dat je daarbij niet in het boek Psalmen blijft steken, maar uit de rijkdom mag putten die heel de Heilige Schrift te bieden heeft.

Hardenberg, maart 2013

Jochem Douma

PSALM 1

1.1. UITLEG

Psalm 1 kunnen we opvatten als inleiding op alle psalmen. Waarschijnlijk heeft men dat al vroeg zo gedacht. In sommige handschriften van Hand. 13,33 wordt onze huidige Psalm 2 de eerste psalm genoemd. Het ligt zelfs voor de hand dat Psalm 1 en 2 samen de inleiding op alle psalmen zijn en de poort vormen waardoor we het Psalmboek binnenkomen.

Strikt genomen zijn Ps. 1 en 2 geen psalmen in de betekenis van het Hebreeuwse woord dat boven heel het psalmboek staat (*tehillīm*) en lofprijzingen betekent. Nu zijn er meer psalmen die dat karakter niet dragen. Zo wordt Psalm 1 doorgaans getypeerd als *wijsheidspsalm* en staat hij met Ps. 19 en 119 in een rijtje waarin onze aandacht vooral gericht wordt op de wet van Jahwe. Zie hierna onder 1.2. Algemeen thema ('Typering van de 150 psalmen'). De wijsheidspsalmen onderrichten ons in de onmisbaarheid van wijsheid, die we slechts kunnen verkrijgen door de wet van Jahwe te onderzoeken. Een dergelijke psalm past uitstekend als inleiding op het hele Psalmboek. Voordat we het Psalmboek binnentreden, leren we in de poort wie we (moeten) zijn: mensen die zich niet inlaten met goddelozen, maar vreugde vinden in de wet van Jahwe. Bij de bespreking van Ps. 2 zullen we opnieuw een algemeen aspect onder ogen krijgen, dat voor de bestudering van alle volgende psalmen van belang is.

Over de tijd waarin Ps. 1 gedicht is, valt niets zinnigs te zeggen. Als inleidende psalm hoeft hij niet per se jong te zijn. Er wordt dan gedacht aan de tijd van na de ballingschap, of aan een dichter die in het laatste stadium heeft meegewerkt aan het bundelen van de bestaande psalmen en die de bundel voorzag van deze inleidende psalm.

Psalm 1 kunnen we in drieën verdelen:

- 1) De rechtvaardige mens en zijn voorspoed (1-3);
- 2) De wetteloze mens en zijn tegenspoed (4-5);
- 3) De twee wegen met tegengestelde afloop (6).

ad 1) Het eerste vs. geeft driemaal aan hoe de mens niet moet zijn, terwijl vs. 2 hem in positieve woorden omschrijft. In het driemaal 'niet' onderscheidt zich de rechtvaardige (pas zo genoemd in vs. 5) van de goddeloze. Er zit in 1,1 een bepaalde climax. De mens komt op een verkeerd spoor als hij zich laat beïnvloeden door de ideeën van goddeloze mensen. Hij zet een stap verder als hij met hen meeloopt. En het wordt

nog erger als hij bij de spotters aan tafel gaat zitten en daardoor een van hen wordt.

De rechtvaardige ziet er heel anders uit. Hij mijdt de omgang met goddelozen, zondaars en spotters. Dat zijn drie woorden voor hetzelfde soort mensen. Zij bekommeren zich niet om Jahwe als hun God en drijven de spot met Hem.

Het mijden van goddeloze en wetteloze mensen kan overigens moeilijk betekenen dat men zich terugtrekt uit de wereld waarin goddelozen optreden. Die 'wereld' was immers Israël zelf. Uit de klaagpsalmen zal genoegzaam duidelijk worden hoe rechtvaardigen dagelijks met goddelozen te maken hadden.

Tegenover het gedrag van de goddeloze vindt de rechtvaardige zijn vreugde in de wet van Jahwe, waarin hij zich dag en nacht verdiept. Ik wijs hier op het gebruik van de naam *Jahwe*, die bijna 700 maal voorkomt in Psalmen. Het is *de* naam waarmee Israël God heeft aangeroepen. Andere volken volgen hun eigen goden, 'maar wij zullen wandelen in de naam van Jahwe, onze God, voor eeuwig en altijd' (Micha 4,5). Voor de betekenis van deze naam zullen we vooral moeten letten op wat God daarover zelf gezegd heeft, toen Mozes Hem naar zijn naam vroeg bij de brandende braambos: 'Ik ben die Ik ben' (NBG), of 'Ik ben die er zijn zal' (NBV). Deze uitleg van Gods naam in Gen. 3,15 betekent vooral dat God trouw zal zijn aan het verbond dat Hij gesloten had met de aartsvaders Abraham, Isaak en Jakob (Ex. 3,13vv).

Bezig zijn met de wet 'dag en nacht' kunnen we niet weergeven met vierentwintig uren aaneen. Het slot van vs. 3 laat zien dat de rechtvaardige ook andere dingen moet behartigen. 'Dag en nacht' met de wet bezig zijn, geeft aan dat de overdenking ervan zijn leven beheerst. Hij staat ermee op en gaat ermee naar bed. Voor wat NBV als 'overdenken' en NBG als 'overpeinzen' weergeeft, wordt een woord gebruikt dat 'halfluid lezen' en 'murmelend overwegen' kan betekenen. De rechtvaardige is voortdurend bezig met het lezen van de wet en het nadenken erover. Dat is geen drukkende last voor hem, maar geeft hem juist vreugde.

We zullen ons niet vergissen als we bij de wet vooral moeten denken aan de vijf boeken van Mozes, de zgn. thora. Vaak neemt men dit begrip in Ps. 1 ruimer, zodat het de hele toenmalig geboekstaafde Schrift en ook het Psalmboek omvat. 'Wet' wordt dan gelijk aan 'het woord van God'. Een ruimere opvatting laat zich denken, maar is niet strikt nodig. Het is echter wel zaak aan de hele inhoud van de thora te denken en ons niet te beperken tot wat bij ons 'wet' heet. De thora bevat veel geboden en verboden, maar vertelt ook de geschiedenis vanaf de schepping tot aan Abraham. Daarna vinden we de geschiedenis van het verbond tussen Jahwe en zijn volk vanaf Abraham tot aan de intocht in Kanaän. Wij

krijgen onderricht in wat rechtvaardige en wat goddeloze mensen doen. Vaak zijn de verhalen over wat goddelozen doen zelfs nog uitvoeriger. Het zou een misverstand zijn bij het woord 'rechtvaardigen' aan Israël en bij 'goddelozen' aan de heidenen buiten Israël te denken. De tegenstelling tussen rechtvaardigen en goddelozen brengt een kloof binnen Israël zelf aan het licht. Als we enkele psalmen verder zijn, zal ons dat al heel duidelijk zijn!

De vraag komt onvermijdelijk op, of de tegenstelling, zoals die hier getekend wordt tussen de rechtvaardige en de goddeloze, niet erg zwart-wit is. Vaak brengen uitleggers de farizeeër ter sprake, die God dankt dat hij niet is als de andere mensen met hun roofzucht en overspeligheid, en die zich ver boven de tollenaar verheven acht (Luc. 18,9vv). Terecht wordt dan betoogd dat Ps. 1 zo niet gelezen moet worden.

Waarom niet? Ps. 1 kunnen we niet geïsoleerd van de overige psalmen lezen. Het zal ons duidelijk worden dat de weg van de rechtvaardige lang niet altijd zo kaarsrecht loopt als het in Ps.1 het geval schijnt. Uit Ps. 1 kunnen we opmaken hoe de rechtvaardige behoort te zijn en niet hoe de rechtvaardige in de praktijk van het leven vaak is. Ps. 1 tekent ons het type van de rechtvaardige en de goddeloze als een soort model. Die typering moet helder en kernachtig zijn. In de praktijk zien we altijd nuanceringen, die aan het beeld van de rechtvaardige en de goddeloze in hun zuivere vormen niet beantwoorden. Het model van de rechtvaardige (dus: zo behoort hij te zijn) moeten we laten staan naast de beschrijvingen van rechtvaardigen die wegens hun (zware) zonden vergeving nodig hebben (bv. Ps. 25,11; 32,1v; 51,7vv). De rechtvaardigen zijn heel vaak geen heiligen. En de goddelozen kunnen zich heel behoorlijk gedragen (vgl. 1 Kon. 21,27v over Achab).

Ook wij kennen het verschil tussen hoe iemand behoort te zijn en hoe hij is. Denk aan Zondag1 van de Heidelbergse Catechismus, waarin de gelovige verklaart dat hij de Heilige Geest ontvangt, die hem van harte bereid maakt voortaan voor Christus te leven. Denk aan Zondag 7, waarin verteld wordt wat mijn geloof is (alles voor betrouwbaar houden wat God in zijn Woord geopenbaard heeft en een vast vertrouwen hebben dat het heil ook aan mij geschonken is), terwijl de werkelijkheid vaak een ander beeld te zien geeft.

Dat de rechtvaardige niet op eigen benen staat, maar afhankelijk is van Jahwe, valt ook uit Ps. 1 al af te lezen. Vers 3 noemt hem een boom die floreert omdat hij aan stromend water staat. De boom is voor zijn groei, zijn bladeren en vruchten afhankelijk van dit water. Het doet er weinig toe of het water de boom rechtstreeks of via irrigatiekanalen (wat op grond van het gebruikte Hebr. woord mogelijk is) bereikt. De boom groeit niet vanzelf, maar is van water afhankelijk. De dichter laat in vs. 3 het beeld van de boom weer los om van de rechtvaardige te zeggen: Alles wat

hij doet, gelukt (komt tot bloei). Ook hier wordt het ideaal, het 'model' getekend. De vele klaagsalmen die zullen volgen, laten ons niet in het ongewisse over de tegenslagen in het leven van rechtvaardige mensen!

ad 2) Met de wetteloze mensen gaat het heel anders, vs. 4. Zo vast geworteld en zo vruchtbaar als een boom kan zijn, zo treurig is het gesteld met de wettelozen. Zij worden vergeleken met kaf dat verstrooid wordt. Als de boeren op de dorsvloer het koren omhoog werpen, worden kaf en koren gescheiden en verwaait het kaf in de wind.

De goddelozen houden geen stand in het gericht. Moeten we dit letterlijk opvatten, zodat ze niet overeind kunnen blijven staan als ze veroordeeld worden door de rechter in Israël? Het gebeurde dat de schuldige zich languit moest neerwerpen voor de rechtbank. Aannemelijker lijkt het mij dat de goddelozen binnen de sfeer van wat echt recht is, niet meer geduld worden. Ze worden uit de kring van de rechtvaardigen (de gemeente, Israël) verwijderd, omdat ze daarin niet meer thuishoren. We kunnen ook denken aan het (uiteindelijke) goddelijk gericht, waarin de goddelozen als kaf zullen worden verbrand in onblusbaar vuur (Matt. 3,12). In elk geval voltrekt zich eens een definitieve scheiding tussen de rechtvaardige en de goddeloze in een wereld waarop voor de goddeloze geen plaats meer is.

ad 3) Vers 6 wijst op die scheiding ook nog met het beeld van twee wegen. De rechtvaardigen en goddelozen wandelen op twee verschillende wegen. Jahwe beschermt (Hebr.: kent) de weg van de rechtvaardigen, terwijl de weg van de wettelozen dood loopt. De vertaling met het woord 'beschermen' geeft opnieuw goed aan dat de rechtvaardige zijn weg niet op eigen kracht afloopt, maar de bescherming van Jahwe nodig heeft. Juist wie meent dat hij Jahwe niet nodig heeft en met Hem spot, zal merken dat de weg die hij bewandelt dood loopt. Daarmee is niet gezegd dat dit laatste zich vanzelf voltrekt en buiten Jahwe zou omgaan. We zullen in het vervolg nog zien hoe twee dingen samengaan: Het kwaad straft zichzelf en Jahwe toont zijn straffende gerechtigheid.

1.2. ALGEMEEN THEMA

Typering van de 150 psalmen

We kunnen heel goed een indeling gebruiken voor de psalmen, die rekening houdt met verschil in stemmingen die we in de psalmen opmerken. Is het een lofpsalm op Jahwe? Wordt er gedankt voor zijn uitredding? Of neemt het klagen een grote plaats in? Is het een psalm die meer op on-

derricht in de wijsheid gericht is? Gaat het over de speciale positie van de koning?

Een groot aantal psalmen zijn *lofpsalmen* (hymnen), waarin de majesteit van Jahwe geprezen wordt. Daarin wordt Hij geprezen om wat Hij in zijn schepping laat zien (Ps. 19; 29; 93; 104). In de lofpsalmen krijgt ook de hoge plaats van de mens in de schepping aandacht (Ps. 8), evenals Jahwe's redding van eenvoudige en arme mensen (Ps. 113). Er zijn psalmen die koning Jahwe prijzen als rechtvaardige rechter (Ps. 97 vv). Verder kan de lof gericht zijn op Jeruzalem (Sion), als de plaats waar Jahwe woont en van waaruit Hij zijn volk en de wereld bestuurt (Ps. 46 vv; 76; 84; 87). Ook twee geschiedenispsalmen zetten in met de lof op Jahwe (Ps. 105; 106).

Naast lofpsalmen treffen we *dankpsalmen* aan voor de verlossing, die Jahwe gaf. Men dankt Hem voor vergeving van schuld (Ps. 32; 103), voor uitredding uit de greep van vijanden (Ps. 30; 34; 118), voor genezing uit ziekte en ander doodsgevaar (Ps. 41; 116), of voor een goede oogst (Ps. 67).

Een groot aantal psalmen – ruim een derde van het totaal! – zijn *klaagpsalmen*. Men voelt zich door Jahwe vergeten en verlaten. Ziekten teisteren het leven, zonder dat genezing intreedt (Ps. 6; 22; 38; 88). In deze klaagzangen spelen bijna altijd mensen een rol die het de klager moeilijk maken, of het zelfs op zijn leven gemunt hebben. Vreemden, maar ook bekenden zijn erbij betrokken (Ps. 38,12; 88,9). Zij ontmoedigen de dichter (Ps. 4,7a), klagen hem aan (Ps. 35,1.11; 56), gebruiken leugenachtige woorden (Ps. 5,10; 55,21v), leggen vangnetten en graven kuilen (Ps. 7,16; 10,9; 35,7v; 57,7; 141,9v), of richten hun pijlen op hem (Ps. 7,14; 57,5; 64,4). Ze lijken op leeuwen, die loeren en verscheuren (Ps. 7,3; 10,9v; 17,12; 22,14; 35,17; 57,5), of op honden en stieren, die op vernietiging van de lijder uit zijn (Ps. 22,13.17.21; 59,7.15).

Meestal is in de klaagpsalmen een enkeling aan het woord; maar er zijn ook klaagpsalmen van het volk (o.a. Ps. 60; 74; 79; 80; 83; 85; 90; 137). Het gaat daarin over situaties waarin het volk de toorn van Jahwe ervaart, door het binnenvallen van buitenlandse vijanden, die zelfs Jeruzalem en de tempel kunnen verwoesten.

Dergelijke klachten kunnen zelfs overgaan in aanklachten tegen Jahwe. Hij toonde vroeger zijn macht ten bate van zijn volk zo geweldig, en zie wat er nu is gebeurd! Waarom verstoot U ons voor altijd; waarom houdt uw hand zich in bedwang, d.w.z. doet U niets (Ps. 74,1.11)? Waarom zouden de heidenen zeggen: waar is hun God (Ps. 70,10)? Waarom hebt U de muren rond uw wijngaard afgebroken, zodat buitenstaanders er vrij toegang hebben en van zijn vruchten plukken (Ps. 80,13v)? O, God, houd U niet stil, zwijg niet en zie niet onbewogen toe (Ps. 83,1)! Keer U tot ons, o Jahwe; hoe lang nog (Ps. 90,13)? Wij hebben uw verbond niet verloochend; ontwaak, waarom slaapt u, Jahwe (Ps. 44,18vv)? Het

machtige optreden van Jahwe in vroeger tijd wordt als argument gebruikt om Jahwe opnieuw tot ingrijpen te brengen, ja Hem bijna daartoe te dwingen. Het wordt voor de klagers soms onbegrijpelijk, dat Jahwe zo lang op zich laat wachten.

Weer andere psalmen noemen we *koningspsalmen* (Ps. 2; 18; 20; 21; 45; 72; 89; 101; 110; 132; 144). Daarin wordt uitdrukking gegeven aan de bijzondere plaats van de koning binnen het volk, alsook aan zijn speciale relatie tot Jahwe.

Men onderscheidt nog meer soorten psalmen. Ik noem alleen nog de *wijsheidpsalmen*. We hebben hierboven reeds gewezen op Ps. 1 en 119, waarin de wet van Jahwe centraal staat. Ook Ps. 37; 49; 73; 127 zijn wijsheidpsalmen. Omdat het hier veelal gaat over onderricht in de wijsheid, worden deze psalmen ook wel 'leergedichten' genoemd.

Sommige psalmen zijn moeilijk onder te brengen bij een van de genoemde soorten (bv. Ps. 11; 50; 131). Zo kunnen we Ps. 19 net zo goed een lofpsalm als een wijsheidpsalm noemen.

We moeten onze schematisering niet te ver doorvoeren. Veel psalmen bevatten diverse elementen, zodat ze niet precies onder één soort gerangschikt kunnen worden.

1.3. VAN OT NAAR NT

Zoals Ps. 1 over de weg spreekt die de rechtvaardige bewandelt, zo doet ook het NT dat. Christenen worden 'aanhangers van de Weg' genoemd (Hand. 9,2; 22,4; 24,14.22). Over die weg hebben zij onderricht gekregen van Jezus Christus (Matt. 22,16). Het bewandelen van die weg is altijd een navolgen op de weg die Jezus zelf is gegaan. Zijn leerlingen moeten zich daarom niet verbazen over het lijden dat hun op die weg kan treffen (Matt. 16,24 e.a.).

Er zijn ook in het NT twee wegen, een brede en een smalle weg, waarvan de brede weg naar de ondergang leidt. Slechts weinigen gaan over de smalle weg (Matt. 7,13v).

Duidelijk wordt ook gezegd dat er geen andere weg loopt die ons bij God de Vader brengt dan de weg van zijn Zoon: 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven', zegt Jezus (Joh. 14,6) Dat betekent een verdieping van wat we in Ps. 1 lezen. De afhankelijkheid van Jahwe die we in Ps. 1 aantreffen, liet al zien dat er geen enkele basis voor zelfrechtvaardiging is. Zeker is daarvoor geen grond als we deze psalm in het licht van het NT lezen. Zelfrechtvaardiging maakt plaats voor zelfbeproeving. We moeten telkens weer onderzoeken of wij op de weg van Jezus gaan.

We kunnen ook zeggen dat Jezus zelf in zijn leven getoond heeft dat hij de rechtvaardige mens bij uitstek is geweest. Hij was niet slechts het

model van een rechtvaardige, die in zijn reële leven altijd tekortschiet. Hij was de rechtvaardige mens zelf, die geboren werd onder de wet (Gal. 4,4) en daaraan gehoorzaam was tot in de dood (Fil. 2,8), heilig, schuldeloos en zuiver (Hebr. 7,26).

De tegenstelling tussen de rechtvaardige en de goddeloze speelde zich in Ps. 1 binnen Israël af. Vandaag staat de kerk tegenover de wereld. Maar kerk en wereld kunnen ook binnen de gemeente van Christus tegenover elkaar staan. Denk aan de wantoestanden die Paulus in zijn brieven aan de gemeenten vermeldt. Hij kan wijzen op misstanden die zelfs bij de heidenen niet voorkwamen, terwijl de betreffende gemeente er niet onder gebukt ging (1 Kor. 5,1vv)! De kerk kent perioden waarin zij meer op de wereld dan op de gemeente van Christus lijkt. Het mijden van goddeloze ideeën en van het omgaan met goddeloze mensen is voor iedere volgeling van Jezus Christus actueel.

1.4. VOOR VANDAAG

1. We moeten er aandacht aan geven dat in de verzen 1 en 2 driemaal staat wat de rechtvaardige mens niet doet, terwijl vs. 2 in één zin vertelt wat hij dan wel doet. Vaak is het gemakkelijker aan mensen (en niet alleen aan kinderen!) duidelijk te maken wat zij niet dan wel moeten doen. Dit kan tot irritatie leiden. Bestaat het geloof dan vooral uit verboden? Het misverstand moet bestreden worden, alsof onze godsdienst uit gebod op gebod en regel op regel bestaat. Maar het is even duidelijk dat wie op de weg achter Jezus loopt, leert beseffen dat hij allerlei zijwegen niet in mag slaan.

2. Een andere actueel aspect van Ps. 1 heeft te maken met emoties. Ps. 1 laat de emotie van de vreugde ontspringen aan de omgang met de thora van Jahwe. Echte en continue omgang met het woord van God laat zich zonder blijdschap niet denken. Het nadenken over Gods woord is een zaak van dagelijkse aandacht. Binnen 'doodse gemeenten' hoeven we emoties niet op te wekken, bv. door opzweepende muziek. De emotie van de vreugde wordt niet gevoed door happenings, maar door onderlicht in het Woord (vgl. 2 Tim. 3,16). Muziek kan onze blijdschap over de Bijbelse boodschap ondersteunen, maar niet opwekken.

1.5. VERANTWOORDING

Over de uitleg van Ps. 1 bestaat bij de moderne commentaren veel overeenstemming. Nergens plaatst de tekst ons voor grote problemen.

De naam Jahwe hangt samen met het Hebr. werkwoord *hyh*, 'zijn', waarbij we dan niet moeten denken aan een *statisch* zijn (God als 'de zijnde'), maar een *dynamisch* zijn: 'Er ist, er erweist sich als wirksam'. Zie E. Jenni, THAT I,701vv. Hij is geen onbeweeglijke en onbewogen God, maar toont in zijn daden, dat Hij zich houdt aan het eens gesloten verbond met de aartsvaders. Via Mozes is Hij op weg naar de bevrijding van zijn volk uit Egypte om het in het beloofde Kanaän te brengen.

De gedachte alsof Ps. 1 farizeïsme zou ademen, wordt nu vrij algemeen bestreden. A. Weiser (1966), 69v, zegt dat de zwart-wit tekening van goddelozen en rechtvaardigen het opvoedkundig doel van deze psalm verraadt. Waarschuwing en vermaning moeten opvallen door helderheid en kernachtige eenvoud. M.i. valt dit te overwegen. Zo kan men er bij iemand die de verkeersregels moet leren kennen, op hameren dat rechts voorrang heeft. De uitzonderingen op deze regel (bv. op een voorrangsweg en een rotonde) komen later vanzelf aan de orde.

Voor het thema 'Typering van de 150 psalmen' sluit ik me aan bij de verdeling waarmee H. Gunkel begonnen is en die na hem op verschillende punten werd bijgesteld. Zie Gunkel/Begrich (1933). Systeemdwang is uitgesloten. Bij elke psalm moeten we ons weer afvragen of hij slechts op één manier kan worden getypeerd.

PSALM 2

2.1. UITLEG

Evenals Psalm 1 draagt Psalm 2 een bijzonder karakter. Veel uitleggers beschouwen Ps. 1 en 2 samen als inleiding op het gehele Psalmboek. Dat is zinvol, omdat Ps. 1 ons vertelt wie de mens is of behoort te zijn, terwijl Ps. 2 duidelijk maakt wie Jahwe is, met de koning van Israël als zijn zoon, te midden van alle koningen en volken in deze wereld. Met deze beide brillen op kunnen we het Psalmboek beter begrijpen.

Met veel andere uitleggers veronderstel ik dat we hier te maken hebben met een koningspsalm, die gebruikt werd bij de troonsbestijging van een nieuwe koning.

De *tijd* waarin Psalm 2 ontstaan is, kunnen we moeilijk vaststellen. Zij is gericht op een gebeurtenis die zich vaak herhaald heeft vanaf Davids koningschap. Het ontstaan van de psalm ligt dan vóór de ballingschap. Of David de dichter was, wordt niet vermeld. Wel noemt de christelijke gemeente in Hand. 4,25 hem zo.

De indeling van Ps. 2 stelt ons niet voor grote moeilijkheden. De vier strofen zoals NBV die onderscheidt, geven de gang van het lied goed weer.

- 1) De opstand tegen Jahwe en zijn gezalfde koning en Jahwe's antwoord daarop (1-6);
- 2) Het besluit van Jahwe over de koning en zijn heerschappij (7-9);
- 3) De oproep aan de wereld om zich aan Jahwe te onderwerpen (10-12).

ad 1) Het 'woeden' van de volken in de eerste strofe (1-3) laat zich vanuit de gebeurtenis van een troonswisseling goed begrijpen. Bij de overgang van een oude naar een nieuwe koning wordt vaak het verlangen naar vrijheid hevig onder volken die als vazallen aan de overleden koning onderworpen waren. De opstandige volken spannen samen om het juk af te werpen en zich uit de boeien van slavernij te bevrijden. De dichter laat merken dat de opstandige volken zich feitelijk tegen Jahwe keren, omdat de nieuwe koning door Hem gezalfd (Hebr.: *māšīah*) is. Ps. 2 is een 'messiaanse' psalm, maar dan indirect-messiaans. De zalving heeft allereerst betrekking op de aanstelling van een nieuwe koning in het huis van David.

Men heeft wel gezegd dat hier sterk gezwollen taal gebruikt wordt. Was het davidische rijk werkelijk zo groot dat koningen en wereldmachten in rep en roer kwamen als in Jeruzalem een nieuwe koning werd aange-

steld? Men denkt hier dan vaak aan na-aperij van een hofstijl die wel zou passen bij grote rijken als Egypte en Babel, maar feitelijk belachelijk zou zijn voor het kleine Israël.

Ik stel daar twee dingen tegenover. Allereerst was Israël onder David en Salomo zo klein niet. Vgl. 2 Sam. 7,9, waar Jahwe tegen David zegt: 'Ik heb je een naam gevestigd als een van de groten der aarde.' Filistijnen, Moabieten, Arameeërs, Ammonieten en Edomieten waren aan David onderworpen (2 Sam. 8). Het is waar dat al deze volken dicht in de buurt van Israël woonden en we daarom nog niet van een wereldrijk kunnen spreken waarover de 'gezalfdde' koning vanuit Jeruzalem dan zou regeren.

Daarom moeten we in de tweede plaats bedenken dat deze koning in naam van Jahwe regeert, die wel Koning is over de hele wereld (Ex. 15, 14vv; Ps. 100, 1vv). Bij Ps. 2 moeten we geen oogkleppen op hebben, die ons beletten rekening te houden met de omvang van Jahwe's rijk, dat Hij aan zijn gezalfde koning in handen geeft.

Uit vs. 4 wordt pas goed duidelijk wat het karakter was van het 'waarom' in vs. 1. De dichter vroeg zich daar niet in angst af waarom het woeden van de naties zijn volk en koning moest treffen (vgl. een ander 'waarom' in Ps. 22,2!). Hij verbaast zich over de opstand van de volken. Hoe durven ze! Want in de hemel spot Jahwe ermee, zoals een reus zich over dwergen kan vermaken. Niet de gezalfde koning van Israël doet belachelijk, maar het zijn de koningen van machtige naties die, bekeken vanuit hemelse hoogte, op dwergen lijken in hun pogingen om tegen Jahwe en zijn gezalfde samen te spannen.

Het lachen van Jahwe kan echter veranderen in kwaadheid, zodat de opstandige volken en vorsten verbijsterd raken als Jahwe zijn woede laat merken. Daarmee laat Hij voelen dat het Hem menens is met de zalving van zijn koning: 'Ikzelf (met nadruk) heb mijn koning gezalfd.' Hij deed dat op de door Hem uitgekozen en (daarom) 'heilige' berg Sion. Vanuit Sion, als de navel van de aarde (vgl. Ez. 5,5; 38,12), regeert Jahwe door zijn gezalfde de hele wereld.

ad 2) Vanaf vs. 7 maakt de gezalfde koning zelf bekend wat Jahwe omtrent hem besloten heeft. Hij is in een bijzondere relatie tot Jahwe geplaatst. 'Jij bent mijn zoon, ik heb je vandaag verwekt' (7b). Bij 'verwekken' moeten we niet aan een 'natuurlijke' relatie tussen Jahwe en de koning denken. De Egyptenaren zagen hun koningen als zoons van de godheid, maar onder Israël is van vergoddelijking geen sprake. De koning is en blijft schepsel, maar wordt door Jahwe als zoon geadopteerd. Vgl. 2 Sam. 7,14, waar van Salomo gezegd wordt: 'Ik (Jahwe) zal een vader voor hem zijn en hij voor mij een zoon.' De verwekking kunnen we dateren op de dag (heden, vandaag) waarop de troonsbestijging plaatsvindt. De macht die de koning toegezegd wordt, is formidabel, al wordt ze pas

geschonken als de koning er Jahwe om vraagt. Hij blijft dus van Jahwe afhankelijk en op Jahwe gericht, zoals ook uit het vervolg nog zal blijken. Vraagt hij erom, dan zijn de volken tot aan de einden van de aarde zijn bezit. Hij kan ze breken met een ijzeren staf of stukslaan, met hetzelfde gemak als waarmee men een aarden pot aan scherven slaat. Het is terecht dat NBV hier niet stellig vertaalt met: Jij zult ze breken, maar (modaal) met: Jij kunt ze breken (9). Denk aan Salomo! In het begin van zijn koningschap mag hij vragen wat hij wil en hij zal het dan ook ontvangen. Maar in wat hij vraagt – wijsheid om te kunnen onderscheiden tussen recht en onrecht – komt zijn ware koningschap aan het licht. Hij heeft niet gevraagd om rijkdom of om de dood van zijn vijanden (1 Kon. 3, 5vv). Zo hoeft ook de gezalfde koning in Psalm 2 niet perse vernietigend bezig te zijn.

ad 3) Dat laatste (vernietigen) doet de ingehuldigde koning van Ps. 2 inderdaad niet. Dat blijkt uit de laatste strofe (10-13). Hij wenst zijn vijanden niet te vernietigen, maar roept de koningen op als leiders van de aarde verstandig te zijn (10). Zij worden gewaarschuwd om voor Jahwe ontzag te tonen en Hem bevend hulde te brengen. Let erop dat de hulde allereerst voor Jahwe bestemd is, al moeten de leiders ook aan de zoon eer bewijzen. Ze moeten hem kussen met de voetkus als eerbewijs, om geen slachtoffer van zijn woede te worden. Hij laat niet met zich spotten en er is maar weinig voor nodig om zijn woede te laten ontvlammen. In dat geval zal hun weg doodlopen (NBV), zoals die van de wettelozen in Ps. 1,6.

Hoezeer de zware tonen van het oordeel over ‘de koningen van de aarde’ tot aan het einde van de psalm toe domineren, de koning in Sion is op hun ondergang niet uit. Dat zou ook vreemd zijn als we denken aan de belofte die Abraham kreeg, nl. dat in zijn nageslacht alle volken op aarde gezegend zullen worden (Hand. 3,25; Gal. 3,8).

2.2. ALGEMEEN THEMA

De koningspsalmen

Bij Psalm 1 heb ik al vermeld welke psalmen we tot de koningspsalmen rekenen: Ps. 2; 18; 20; 21; 45; 72; 89; 101; 110; 132 en 144. Het enige op grond waarvan we deze psalmen als een aparte groep opvatten, is dat het in die psalmen over de koning van Juda (Israël?) gaat. De belangrijke plaats die de koning in het volksleven inneemt en zijn bijzondere band met Jahwe rechtvaardigen het om hier van een speciale groep psalmen te spreken.

Over de omvang van deze groep valt te twisten. Van hoeveel psalmen wordt niet gezegd dat zij van (koning) David zijn? Waarom zou bv. Psalm 22 er niet onder vallen, die wij tot de klaagpsalmen rekenen; maar wij herkennen er koning David in. De serie psalmen die ik in navolging van velen koningspsalmen noem, hebben allemaal te maken met koningsmacht en -pracht.

Psalm 2 is te verklaren als inhuldigingspsalm voor een koning die door Jahwe als zoon is aangenomen.

Psalm 18 vinden we in het OT op nog een andere plaats: in 2 Sam. 22. Deze psalm laat de koning zien die door Jahwe gered moet worden van zijn vijanden. Met zijn God beklimt hij de hoogste muur (18,30); hij weet dat God hem tot hoofd van de naties heeft gesteld (18, 44; denk aan Ps. 2!).

Psalm 20 is een gebed voor de koning, mogelijk opgezonden vóór een veldtocht. 'Anderen vertrouwen op paarden en wagens, wij op de naam van Jahwe, onze God' (20,8).

Psalm 21 is een dankpsalm voor de ontvangen overwinning.

Psalm 45 is een bruiloftslied van de koning en zijn vrouw, die uit het buitenland afkomstig is. De schoonheid en pracht van het koningspaar krijgen alle aandacht.

Psalm 72 is een gebed waarin de wens wordt uitgesproken dat de koning zijn volk rechtvaardig zal besturen, voorspoed zal brengen en vooral de armen en zwakken zal bevrijden.

In *Psalm 89* dankt het volk Jahwe voor het eeuwigdurende verbond dat Hij met David gesloten heeft. Maar 'waar is uw liefde van vroeger, Heer?' (89, 50), nu de vijanden spotten met Jahwe's gezalfde (89,50v)?

Psalm 101 toont de koning als een rechtschapen man, die in zijn paleis geen leugen en bedrog duldt. Met de getrouwen in het land wil hij zijn woning delen.

Psalm 110 vermeldt dat de koning plaats mag nemen aan Jahwe's rechterhand om zijn vijanden te onderwerpen. Onder ede wordt de koning priester voor eeuwig, zoals ook Melchisedek was (110,4). Deze priester-koning zal op de dag van zijn toorn de volken berechten.

Psalm 132 vraagt aan Jahwe David te blijven gedenken, die niet rustte voordat hij een woning voor Jahwe en zijn 'machtige ark' gevonden had in Sion. Daar (in Jeruzalem) brengt Jahwe Davids huis tot aanzien.

Psalm 144 beschrijft ons een nederige koning: 'Wat is de mens dat u om hem geeft, de sterveling dat u aan hem denkt?' Hij vraagt om bevrijding van zijn vijanden en om voorspoed voor zijn nageslacht.

Deze tien psalmen geven niet een afgerond beeld van de koning voor zover Psalmen over de koning spreekt. Denk bv. aan boete en berouw zoals we daarover horen van David in Psalm 51, na diens affaire met Batseba. Het accent in de tien koningspsalmen valt op hoe de koning moet zijn.

Het is meer een normatief dan een feitelijk beeld van de koningen van Juda (en Israël).

2.3. VAN OT NAAR NT

De aandacht die het NT aan Ps. 2 geeft, richt zich op een aantal zaken. In het verzet van Herodes, Pilatus, van alle volken en ook van de stammen van Israël tegen God en zijn gezalfde, zien Jezus' leerlingen de vervulling van Ps. 2,1: het woeden van de volken, het rumoer van de naties (Hand. 4,25v). Let erop dat volgens het citaat in de ogen van de eerste christelijke gemeente ook het volk Israël zich aan dit 'heidense' kwaad schuldig maakt!

Verder wordt Ps. 2 gebruikt om op de hoge positie van Jezus Christus te wijzen. 'Jij bent mijn zoon, Ik heb je vandaag verwekt' (Hand. 13,33). Dit 'verwekt' wordt in Hand. 13 in verband gebracht met de opstanding van Jezus uit de doden. Als Gods Zoon kon Hij niet tot ontbinding overgaan. Ook Hebr. 1,5; 5,5 noemen Jezus de Zoon van God op grond van Ps. 2. In Hem schittert Gods luister. Hij heeft plaatsgenomen aan Gods rechterhand en staat hoger dan de engelen (Hebr. 1,3vv).

In het boek Openbaring wordt aandacht gegeven aan Ps. 2,9: 'Jij kunt ze breken met een ijzeren staf, ze stukslaan als een aarden pot.' Deze macht zal Jezus ook aan zijn volgelingen schenken (Openb. 2,26vv). Hijzelf zal die macht op indrukwekkende wijze uitoefenen als Hij de wijnpers van de hevige woede van de almachtige God zal treden (Openb. 19,15).

Ik wijs erop dat de mogelijkheid van bekering aan de mensen gegeven wordt, zelfs als de oordelen van God en zijn Zoon zich voltrekken. Wat we in Ps. 2 vinden (oordeel én genade), treffen we voortdurend in het NT aan. O.a. ook in Openb. 9,20v; 16,9vv, al grijpen de mensen de gelegenheid niet aan om zich te bekeren.

2.4. VOOR VANDAAG

1. Loop niet met oogkleppen op! Als we om ons heen kijken, is de macht van God en zijn gezalfde Jezus onbegrijpelijk. Maar voor wie in God gelooft en ook in Jezus Christus, aan wie alle macht gegeven is in de hemel en op de aarde (Matt. 28,18), is die onbegrijpelijkheid er niet meer. Wij hebben ogen zoals Elisa had en zijn knecht ze kreeg. De stad Dotan was ingesloten door de Arameeërs, maar Elia zegt: 'Wij zijn met meer dan zij', omdat paarden en wagens van vuur hen omringden (2 Kon. 6,16v). De leerlingen van Jezus hebben kracht geput uit Ps. 2 om tegen het

verbod van het sanhedrin in toch vrijmoedig het evangelie te verkondigen (Hand. 4). Stefanus zag de luister van God en van Jezus aan Gods rechterhand, toen hij op het punt stond gestenigd te worden (Hand. 7, 55vv). Ook wij moeten niet aarzelen om God meer te gehoorzamen dan de mensen, gelet op onze bescherming vanuit de hemel.

2. Lach en wees kwaad met God mee! Wie het woeden van de volken weet te relativieren als zinloos, kan met God meelachen over het 'woeden'. De reus lacht om de dwergen. Opvallend is wat Calvijn over het lachen van God zegt. Als God niet ingrijpt, is Hij nog wel aanwezig; maar het is voor Hem nog tijd om te lachen. Een soortgelijke reactie mag van ons gevraagd worden. Wij moeten kalm blijven als de vijanden van God ons willen imponeren en intimideren. Wat zij doen is belachelijk, ook al zit men ons dicht op de huid.

Zoals Gods lachen reëel is, zo ook zijn kwaadheid. Als God spot met het woeden van de volken, geldt tegelijkertijd dat hij hun verzet tegen Hem en tegen zijn gezalfde haat. Hij komt met zijn afstraffing. Wij kunnen lachen als God lacht, maar wij moeten God ook volgen als Hij in toorn tegen z'n vijanden uitbarst. Onze humor over Gods vijanden leidt dus niet tot een soort onverschilligheid, waarin we ons niet opwinden over wat zij God, Jezus Christus en zijn kerk aandoen. Stefanus bidt nog voor zijn vijanden die hem vermoorden: 'Heer, reken hun deze zonde niet aan' (Hand. 7,60), omdat hij weet hoe ernstig die zonde is. Het kwaad moeten we nimmer bagatelliseren.

3. Wees met Jezus Christus bewogen over deze wereld! Bij de tekstuitleg heb ik erop gewezen dat de koning als gezalfde zoon van God de vijanden kan breken met een ijzeren staf. Hij roept hen echter eerst op verstandig te zijn, ontzag voor Jahwe te tonen en Hem en zijn gezalfde hulde te brengen. Op deze wijze zullen in Abraham alle volken op aarde gezegend worden. De verkondiging van het evangelie is een opdracht die er blijft tot aan het einde van de geschiedenis, voor en na de toornuitbarstingen van God en Jezus Christus. Want in de lijn van Ps. 2,12 geldt nu dat er alleen geluk is als mensen willen schuilen bij Jezus Christus.

Genade en oordeel staan beide op het program. 'De God van de vrede (!) zal Satan nu spoedig vertrappen en aan u onderwerpen' (Rom. 16,20). Ook Jezus Christus zien we beide doen. Hij is onze vrede, die met zijn dood de muur van vijandschap tussen Joden en heidenen heeft afgebroken en ons tot burgers en huisgenoten van God maakt (Ef. 2, 14vv). Maar Hij is het ook die met een ijzeren herdersstaf de volken zal hoeden (!) door de wijnpers van de hevige woede van God te treden (Openb. 19,15).

2.5. VERANTWOORDING

J. Clinton McCann (1996),⁶⁸⁸ ziet in Ps. 1 een tekening van de lezer, die vervolgens in Ps. 2 de kern van zijn onderricht ontvangt: De HEER regeert! Met M. Oeming (2002),⁵⁶ kunnen we in Ps. 1 de beslissende houding van de enkeling en in Ps. 2 die van de volken beschreven vinden. N.H. Ridderbos merkt op (1962),⁷⁶ dat in Ps. 1 de heerlijkheid van de wet naar voren komt, terwijl Ps. 2 de glorie van Sions koning bezingt.

Dat Ps. 1 en Ps. 2 bij elkaar horen, hoe verschillend hun inhoud ook is, kan blijken uit het feit dat aan het einde van de beide psalmen (Ps. 2,12), het woord 'gelukkig' uit het begin (Ps. 1,1) terugkeert (als inclusio).

Calvijn maakt zijn opmerking in zijn Commentaar op Psalm 2,4 (Teneamus... suum illi esse tempus ridendi). In de Engelse Eerdmans uitgave: Als God niet onmiddellijk zijn hand uitstrekt tegen de goddelozen, 'let us assure ourselves that it is now his time of laughter'.

De vertaling van 2,12 'en uw weg loopt dood' (NBV) lijkt me beter dan die van NBG, die de vijanden *onderweg* te gronde ziet gaan. Zie Gesenius-Kautsch, Grammatica 118gN: er is hier geen sprake van een acc. loci, maar van een acc. relationis.